

PROLOG

În contextul *Anului omagial* – 2019 dedicat de Patriarhia Română satului românesc și celor care l-au slujit cu multă credință și devotament ani îndelungați, dar care sunt, uneori, uitați de comunitate, în acest volum, prin cele peste 60 de portrete ale unor arhimandriți, protosingheli, ieromonahi, monahi și monahii, preoți de mir și cântăreți bisericești, aduc aminte contemporanilor despre modul în care oamenii trăiau altădată credința Bisericii cu tradițiile și obiceiurile în Rădășeni, satul obârșiei mele.

Acum, la mai bine de 30 de ani de la plecarea mea din acele locuri, am descoperit și alte nume, cel puțin zece, despre care însă nu am aflat vreo informație, nici în arhiva mănăstirilor unde au viețuit, nici în familiile lor, întrucât au trecut demult la cele veșnice, iar urmașii nu știu nimic despre trecerea lor prin această viață. Poate că într-o zi un scriitor iscusit va găsi date și despre ei, pentru a întregi această carte care se dorește a fi o mărturie despre satul românesc de altădată. Între aceste nume se află Maria V. Lupușor (născută în 1904, la Rădășeni, viețuitoare la Agapia, până la Decret sau și după aceea), Atanasia (Ana) Nechita (născută la 29 iunie 1908 și trecută la Domnul la 12 martie 1992, viețuitoare la Agapia), Maria Irimescu (născută la 23 aprilie 1929, plecată din mănăstire la Decret), monahul Leonte Chiruță (viețuitor o vreme în obștea de la Secu, decorat în război), monahul Teodosie Gafița (călugăr la Râșca și la Neamț) și alții despre care nu am aflat informații.

Localitatea Rădășeni are o istorie cunoscută și atestată documentar de aproape 600 de ani. Se vorbește despre sat într-un hrisov al lui Alexandru cel Bun și într-un uric din anul 1424, ca fiind foarte aproape de Baia, fostă capitală a Moldovei, ceea ce înseamnă că ființa deja de ceva vreme.

Rădășeniul face parte din imaginea satului românesc autentic, cu istorie, tradiție, credințe sfinte și obiceiuri care vin de departe, din istorie.

Gândul unei astfel de cărți s-a zămislit din pleiada amintirilor păstrate în taina vremii ca într-un tezaur, așa cum s-au păstrat și cele din alte vremuri. Am considerat de folos ca în istoria apropiată nouă, care se rotunjește

într-un veac, să așez împreună date cunoscute despre călugării odrăsliți în acest loc, despre preoți și slujitori ai Bisericii, unii dintre ei fiind renumiți, iar alții fiind încă sub obroc, căci au ales să trăiască în discreție și simplitate. De-a lungul timpului, în sat au fost mai multe locașuri de cult care s-au risipit. În prezent, există două biserici deosebit de frumoase. Una dintre ele, ctitorită de domnitorul Ștefan Tomșa în urmă cu peste 400 de ani, care a și învățat carte la o școală din sat, a fost restaurată recent și se numără între cele mai valoroase biserici din lemn ale Moldovei, iar cealaltă, o biserică mare cu trei turle, a fost ridicată de către gospodarii satului la începutul veacului al XX-lea. M-am întrebat mai târziu, cunoscând foarte multe locuri în Moldova, dar și în Muntenia și Dobrogea și chiar dincolo de hotarele țării, de unde vor fi avut această credință puternică și lucrătoare creștinii din acele ținuturi. Un posibil răspuns ar fi legătura specială pe care bunicii și străbunicii noștri o aveau cu spiritualitatea monahală, întrucât mergeau uneori la mănăstiri și aveau legături cu Sihăstria, Schiturile Icoana și Pocrov ale Mănăstirii Neamț, Vorona, Agapia Veche și altele asemenea. Cu bucurie amintesc că părintele Cleopa a poposit de multe ori în Rădășeni, cuvântând și slujind Sfânta Liturghie, Sfântul Maslu, slujbe de pomenire, chiar și înmormântări. Întrucât unele case în care a poposit încă se păstrează le-am fotografiat și așezat într-o monografie, gândindu-mă că, probabil, nu vor mai rezista peste ani.

Rămâne de neuitat vizita pe care a făcut-o, în anul 1941, părintele Cleopa Ilie, care, de-abia instalat egumen la Mănăstirea Sihăstria Neamțului, a trecut printr-o mare încercare, întrucât, la puțin timp după numire, clădirile chinoviei au fost cuprinse de un incendiu puternic. La Rădășeni a poposit într-o zi de duminică și a apelat la credincioși, rugându-i să-l ajute. În zilele următoare, vreo 50 de căruțe, încărcate cu legume și fructe, întrucât zona este dăruită cu multe livezi, dar și cu materiale de construcții, cuie, draniță și unelte necesare, precum și câțiva tâmplari din sat, care construiau case, au plecat către Sihăstria, unde au stat un timp în care au înălțat un nou paraclis de iarnă, în locul celui mistuit de flăcări, și două corpuri de chilii, dintre care unul mai există și acum, iar celălalt a mai putut fi văzut în forma inițială până în anii '90, când a fost reconstruit de părintele arhimandrit Victorin, marele stareț al acestei vetre monahale. Împreună cu părintele Cleopa au venit de câteva ori în sat cuviosul părinte Paisie Olaru, arhimandritul Andrei Scrima, viețuitor pe atunci la Mănăstirea Slatina, arhimandritul Arsenie Papacioc, ieroschimonașul Daniel Sandu Tudor, iar mai târziu mulți arhimandriți și clerici din aproape toate zonele țării.

De-a lungul timpului, satul a fost vizitat de către mulți oameni cunoscuți, nu doar de slujitori ai Bisericii, ci și de persoane care au avut demnități înalte, mai ales în Moldova.

A.D. Xenopol, în *Istoria românilor din Dacia Traiana*, declara Rădășeniul cel mai frumos sat din Moldova, iar domnitorul Alexandru Ioan Cuza venise acolo special să-l întâlnească pe deputatul Ion Grumăzescu, care își avea obârșia la Rădășeni și care luptase mult pentru alegerea lui Vodă Cuza.

În vremea stăreției arhimandritului Cleopa la Mănăstirea Slatina, după ce a plecat de la Sihăstria, părintele i-a rugat pe tâmplarii din Rădășeni să facă un Altar de vară în incinta ctitoriei voievodale a lui Alexandru Lăpușneanu, întrucât slujbele se făceau afară, de sărbătoarea Schimbării la Față, și venea foarte multă lume. În acel Altar de vară au slujit mitropoliei Sebastian Rusan, Iustin Moisescu, Teoctist Arăpașu, episcopul Partenie Ciopron și, adeseori, părintele Cleopa, cu soborul Slatinei, nu doar la hram, ci și în timpul verii, când curtea Mănăstirii Slatina era plină de pelerini.

Satul Rădășeni a fost vizitat de foarte mulți ierarhi. În ultimii 50-60 de ani, aici au poposit Iustin Moisescu, Teoctist Arăpașu, Antonie Plămădeală, Pimen Suceveanu, Eftimie Luca, Adrian Hrițcu, Ioachim Giosanu, Gherasim Cucoșel Putneanu, Irineu Crăciunaș Suceveanu, Andrei Moldovan, Galaction Stângă, Ambrozie Meleacă, Visarion Bălțat, Macarie Drăgoi, Varlaam Ploieșteanu, Calinic Botoșăneanu, Damaschin Dorneanu, Emilian Crișanu și alții.

O mare binecuvântare pentru zona amintită este faptul că într-o vreme de secetă cumplită, în 1921, locuitorii satului au apelat la starețul Mănăstirii Râșca, arhimandritul Veniamin Piticariu, Cavaler al Imperiului și cunoscut misionar, să aducă în procesiune icoana Maicii Domnului, întrucât oriunde ajungea această icoană ploua. Prin rânduiala lui Dumnezeu, icoana pictată în Muntele Athos a rămas în biserica satului, iar arhimandritul Veniamin Piticariu a cerut ca, atunci când va trece la Domnul, să fie îngropat lângă sfântul locaș, lucru care s-a întâmplat câțiva ani mai târziu. Trupul lui, adus de la Mănăstirea Râșca, a fost așezat lângă biserica căreia îi făcuse această importantă danie.

În satul Rădășeni își au obârșia mai mulți slujitori ai Bisericii: călugări, călugărițe, preoți de mir, peste 60, dintre care zece preoți de mir și 15 monahi (monahii) trăiesc, iar ceilalți au trecut către Domnul. Unii dintre ei au fost misionari deosebiți, spre exemplu directorul Tipografiei Mitropoliei Moldovei de la Mănăstirea Neamț, arhimandritul Valeriu Neculăiasa, care a fost o vreme și slujitor la Catedrala Patriarhală din București, protosinghelul Epifanie Acatrinei, stareț la Dumbrăvele și Râșca, care l-a ajutat mult pe arhiepiscopul Epifanie Norocel, alte rudenii ale părintelui Valeriu Neculăiasa (fratele Mina Ieromonahul, misionar în Ardeal și călugăr la Neamț, o soră și verișoare călugărițe), ieromonahul Gherasim Câmpanu, duhovnic la Slatina, călugări de la Mănăstirea Neamț, între care unul econom al mănăstirii, Gherasim Grumăzescu, Dionisie Guia, viețuitor la Slatina în vremea părintelui Cleopa și apoi la Neamț, iar exemplele pot continua.

Am consemnat toate acestea pentru a contribui la păstrarea și continuarea tradițiilor de altădată care mai există încă în unele sate românești. Acestea vorbesc despre dragostea bunilor creștini care au avut duhovnici iscusiți, dar care au arătat la rândul lor atenția și respectul cuvenite păstorilor, ceea ce astăzi se întâlnește destul de rar. Cred că dincolo de evocarea satului tradițional românesc, oricare ar fi el, cunoscut de unii dintre noi, trebuie să contribuim la dezvoltarea zonei rurale, prin restaurarea bisericilor, a caselor de prăznuire, în special a caselor vechi. Ce bine ar fi dacă preoții, primarii, oamenii iubitori de artă și spiritualitate, care au plecat din lumea satului, ar reface o casă sau mai multe și dacă comunitățile de la orașe ar restaura casele care resimt povara anilor și lipsa de grijă a oamenilor, iar cu trecerea timpului ar putea dispărea.

Am văzut tot mai multe case vechi, adevărate testamente de artă și de credință ale strămoșilor noștri, care nu mai sunt. Unele au fost vândute, iar altele nu mai au urmași. Să nu uităm cuvintele lui Grigore Vieru, atât de frumos așezate în cântec, care sunt poate cel mai actual îndemn: *Casa părintească nu se vinde...!*

Adresez cuvinte de mulțumire celor care au fost împreună ostenitori la alcătuirea prezentei lucrări dedicate satului românesc, prin date biografice, amintiri, fotografii. În mod deosebit mulțumesc conducerii și ostenitorilor Mănăstirilor Văratice și Agapia care au oferit informații din arhivă. Am constatat că numărul viețuitoarelor din Rădășeni era impresionant altădată...

Datorez mulțumiri și fiilor de astăzi ai Rădășenilor, pentru bunăvoință și disponibilitate.

Consider această lucrare un smerit dar oferit Rădășenilor, precum și satului românesc de acum și de altădată.

† Timotei Prahoveanul

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

La sărbătoarea Acoperământului Maicii Domnului, 2019